

Analyysi

Mari Vesinummi

Yle Triplet – journalismi medialukutaidon opetusvälineenä

Ylessä tuotetaan mediakasvatuksellisia sisältöjä ja toimintaa kouluille osana Yleisradion lakisääteistä tehtävää. Parhaimmin opettajia mediakasvatuksessa tukevat Yle Uutisluokka ja Yle Triplet. Uutisluokassa yläkouluikäiset oppivat käytännössä, miten uutiset syntyvät, ja tuottavat sisältöjä uutiskummin eli Ylen toimittajan ohjauksessa Ylen alustoilla julkaistavaksi. Yle Triplet puolestaan poimii kolme uutisvideota Ylen uutiskoneistosta jokaisena koulupäivänä. Videoihin laaditaan tehtäväpaketit opettajien käytettäväksi oppitunneilla. Työssäni tuottajana vastaan sekä Uutisluokan että Tripletin toiminnasta ja kehitystyöstä.

Jo tuhannet opettajat käyttävät Yle Tripletiä, mutta tuhansia on vielä saavuttamatta. Yle Tripletissä on aloitettu kehitystyö, jolla pyritään lisäämään palvelun tavoitavuutta ja palvelemaan olemassa olevia käyttäjiä entistä paremmin. Kehitystyön taustaksi tarvitsimme tietoa erilaisten opettajien tarpeista, jotta lakisääteistä tehtäväämme voitaisiin toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti. Tammikuussa 2023 osallistuimme Educa-messuille, missä Ylen mediakasvatussisältöjen esittelyn ohella rekrytoimme muutamia opettajia käyttäjähaastatteluihin. Haastatteluiden pohjalta palvelua kehitettiin uuden lukuvuoden alkuun elokuulle 2023. Tehtyjä muutoksia ja käyttökokemuksia testattiin vielä toisella haastattelukierroksella syystalvella 2023.

Tässä artikkelissa kuvaan Yle Tripletin kehitystyön taustoja ja tavoitteita sekä saavutettuja konkreettisia muutoksia. Tämän jälkeen reflektoin muutosprosessista saatuja havaintoja toiminnan ja jatkotyöskentelyn näkökulmasta.

Monilukutaito sisältää medialukutaidon – journalismi löytyy rivien välistä

Medialukutaito on kansalaistaito, jonka kehittämiseen ja ylläpitoon vaaditaan harjoitusta. Jotta hyvän journalistisen tavan mukaan tehtyjä sisältöjä arvostetaan ja kulutetaan jatkossakin, on erityisen tärkeää antaa nuorille ja koululaisille työkaluja medialukutaidon kehittämiseen. Miten erotetaan olennainen ja oikea tieto tietotulvan kohinasta?

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta, joiden pitäisi lävistää kaikki perusopetuksessa opetetavat

aineet. Medialukutaito ja vielä laajemmin monilukutaito pitää sisällään sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa (OPH 2014).

Luokanopettajien käsityksiä monilukutaidosta tutkittiin Tulevaisuudet tekstitaidot -tutkimusryhmän ja Opetushallituksen toimesta vuonna 2019. Raportista käy ilmi, että opettajilla näyttäisi olevan tietoa mutta ei välttämättä työkaluja monilukutaidon systemaattiseen soveltamiseen opetuksessa (Kulju ym. 2020). Esimerkiksi *audiovisuaalisten tekstien lukemisen* katsottiin kuuluvan monilukutaitoon (97 % vastaajista), mutta siitä huolimatta jopa 46 prosenttia vastasi opettaneensa sitä hyvin vähän tai ei lainkaan. Opettajien mediakasvatukseen tueksi löytyisi paljon hyvää materiaalia. Mediakasvatuksen saralla toimii kansallisesti lähes sata eri toimijaa (Muratova ym. 2019) niin yhteisöissä, yhdistyksissä kuin media-alan yrityksissäkin. Medialukutaidon edistämisen voima perustuu laajaan rintamaan ja hyvään yhteistyöhön, myös koulumaailman ulkopuolella. Vastuu mediakasvatuksesta jo opetussuunnitelman perusteella on vahvasti opettajilla, siksi olisi tärkeää auttaa opettajia myös löytämään nämä hyvät työkalut.

Maarit Jaakkolan (2022) mukaan journalismia voidaan hyödyntää mediakasvatuksessa kolmella tavalla. Oppilaille voidaan antaa mediakasvatusta journalismista. Oppilaat voivat myös oppia tekemällä journalismia itse (esim. Yle Uutisloukka) tai journalismin avulla (esim. Yle Triplet).

Mediaorganisaatioiden tahto osallistua mediakasvatuskentän rikastuttamiseen liittyy myös laatuun ja arvoihin. Kun kasvatettavia otetaan mukaan journalistiseen prosessiin, tuetaan oppimista. Mediakasvatustyössä voi syntyä monipuolisempaa ja moniäänisempää journalismia, jos nuoret pääsevät myös itse tuottamaan sisältöjä.

Mediakasvatusta koskevassa tutkimuksessa on käsitelty yllättävän vähän uutisia opetuksen työkaluna. Keväällä 2023 Rita Henriksson ja Henna Kallio-Kangas tutkivat pro gradu -tutkielmassaan (2023) luokanopettajien käsityksiä ajankohtaisesta mediakasvatuksesta perusopetuksessa. Opettajat näkivät laajasti, että päivänpolttavissa tapahtumissa on pysyttävä mukana ja yhteiskunnallisia asioita on käsiteltävä oppilaiden kanssa. Opettajan suhtautuminen mediakasvatukseen ja hänen oma mediasuhteensa vaikuttavat siihen, kuinka luontevasti mediaa käytetään oppitunneilla.

Median itsensä tekemä mediakasvatus on herättänyt keskustelua sen motiiveista: onko tässä uusi tapa houkutellessa nuoria median kuluttajia (Yeoman ja Morris 2023)? Mediakasvatuksella tavoitetaan uusia yleisöjä kasvattamalla ymmärrystä journalismin tärkeydestä. Journalismin arvostus herää, kun esimerkiksi faktatiedon ja mielipidevaikuttamisen erot on ymmärretty. Kuten Fran Yeoman ja Kate Morris (2023) artikkelissaan toteavat, tarvitsemme ensisijaisesti kouluja ja opettajia mediakasvattajiksi, emme journalisteja tai mediataloja. Yksittäisillä projekteilla ja hankkeilla voi olla suuri merkitys yksittäisille oppilaille, mutta kattavampi lopputulos saadaan opettajien tekemällä työllä. Yeoman ja Morris (2023) tulivat tutkimuksessaan myös siihen tulokseen, että Isossa-Britanniassa koululaisten medialukutaidon kartuttaminen on mediataloille hyvän yleisösuhteen luomista ja promootiota. Suomessa myös Sanoma Media ja A-lehdet tekevät lapsille journalismia osin mediakasvatuksen keinoin.

Yleisradio on tarttunut medialukutaidon edistämisen haasteeseen journalismin keinoin kahdella toimintatavalla. Mediakasvatusta opetetaan tekemällä itse uutisia Yle

Uutisluokassa, jossa 13–16-vuotiaista yläkoululaisista tehdään paitsi journalismin ymmärtäjiä myös sisällöntuottajia (Vesanummi ja Koski 2023). Ylen uutistoimittajat toimivat luokkien uutiskummeina, mikä tekee toiminnasta vaikuttavaa mutta harvojen herkkua koko Suomen mittakaavassa (emt.). Toinen journalistinen mediakasvatuksen työkalu on Yle Triplet, joka tarjoaa uutisvideoista oppimateriaalia. Se on kaikkien opettajien saavutettavissa oleva ja yksinkertainen työkalu, jolla journalistiset periaatteet tulevat oppilaille tutuiksi samalla kun opetusta päivitetään ajankohtaisilla tiedoilla. Yle Triplet luottaa audiovisuaalisen tekstin analyysin säännöllisen harjoittamisen tuomaan medialukutaitoon. Samalla se innostaa koululaisia kiinnostumaan yhteiskunnallisista aiheista.

Yle Triplet -uutisvideopalveluun ladataan jokaisena koulupäivänä kolme ajankohtaista Ylen uutisvideota, joista opettajankoulutuksen saaneet Ylen ulkopuolelta palkatut henkilöt laativat pedagogisesti sopivia eritasoista tehtäviä ja visan. Teknisesti palvelua ylläpitää ja tehtävistä vastaa HundrEd ja näin on ollut siitä lähtien kun palvelu perustettiin syksyllä 2015 (Koski 2015). Yle Tripletin avulla kaikkien oppiaineiden tunneilla voidaan toteuttaa myös mediakasvatusta. Uutisjournalismi sisällytetään osaksi opetusta – palvelun idea on pitää opetus ajankohtaisena ja toisaalta tarjota kouluille apua mediakasvatukseen.

Palvelusta etsitään usein puhuttavia uutisia kouluissa käsiteltäväksi mutta hyvin usein myös aiheita, jotka sopivat koulun opetussuunnitelmaan, esimerkiksi luonnon ja kalenteritapahtumien vuodenkiertoon. Palvelun katsotuimmat videot ovatkin Suomen itsenäistymisen pähkinänkuoressa ja Kalevala kolmessa minuutissa. Joulukuun kuudes ja helmikuun 28. päivä ovat kalenterissa joka vuosi.

Journalismin tuominen peruskoulun ja toisen asteen oppitunneille ei ole itsestäänselvyys, eikä sitä ole sanana kirjattu opetussuunnitelmassa osana medialukutaitoa. Jos lapsi ja nuori ymmärtää uutismedian ja journalismin käytäntöjä, hän tunnistaa paremmin uutisen muusta sisällöstä. Tarve auttaa ymmärtämään journalismia sisältyy luontaisesti myös Yleisradion tehtäviin: sen pitää huomioida sivistys- ja tasa-arvonäkökulmat sekä edistää sananvapautta ja korkeatasoista journalismia (Finlex 2022).

Kehitystä käyttäjän tarpeeseen

Työssäni Yle Uutisluokan tuottajana olen vastuullinen myös Yle Tripletin sisällöistä ja toiminnasta. Halusin panostaa entisestään Yle Tripletin palvelun käytettävyyteen, sillä kuten tutkimus antaa ymmärtää, audiovisuaalisille teksteille on koulutyössä tilausta (Kulju ym. 2019). Sama pätee journalismin ymmärtämiseen lasten ja nuorten käyttäessä sosiaalisen median kanavia pääasiallisena tietolähteenään (Kantar Media 2024). Julkisen palvelun vahvalla audiovisuaalisella toimijalla Yleisradiolla on mahdollisuus tukea opettajia työssään tarjoamalla helposti kouluun soveltuvia sisältöjä opetuksen tueksi. Yle Tripletin potentiaali opettajien parissa on vahva, mutta se vaatii edelleen kehitystä, jotta se voi palvella opettajakuntaa entistäkin paremmin.

Hyvä ymmärrys palvelun käyttäjien kokemuksista luo vankan pohjan kehitystyölle. Käyttäjäkokeuksia keräämällä on mahdollista saada arvokasta tietoa, johon ei pääse tuijottamalla ainoastaan käyttäjämääriä ja kulutettuja minuuotteja. Siksi päädyin haastattelemaan kehitystyötä varten eritaustaisia opettajia. Palvelun on

tarkoitus palvella eri luokka-asteiden opettajia eri oppiaineissa. Tripletin kehitystyöllä haluttiin vastata palvelua jo käyttävien opettajien parannustoiveisiin. Toisaalta myös palvelua tuntemattomien havainnot Tripletin käytettävyydestä ja huomiot kehitystarpeista kiinnostivat.

Esitellessäni palvelua Educa-messuilla tammikuussa 2023 havahduin siihen, kuinka runsaasti Yle Tripletä käytetään S2-opetuksessa eli suomea toisena kielenä puhuvien oppilaiden opetuksessa. Opettajat selkeästi ajattelivat Ylen uutisvideoiden tarjoavan mahdollisuuden oppilaiden kotouttamiseen osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Triplet-videoita käytettiin S2-opettajien mukaan paljon myös opetuksen eriyttämiseen. S2-käyttäjryhmä olisi syytä huomioida kehitystyössä. Suomen peruskouluissa ja toisella asteella on kasvava määrä suomea toisena kielenä käyttäviä koululaisia ja opiskelijoita. Kielen harjaannuttamiselle ja suomenkieliseen mediaan tutustumiselle on kysyntää.

Sain houkuteltua opettajia haastateltaviksi kehitystyötä varten suoraan Educa-messuilta. Haastatteluiden perusteella palvelussa tehtiin pieniä muutoksia saman vuoden kesällä. Lukuvuosi käynnistyi uudistetulla palvelulla elokuussa 2023. Lisäsimme tekstitettyjen videoiden määrää selkeästi ja keräsimme ne yhteen helposti löydettäväksi kokoelmaksi. Kokeilimme myös nostaa palvelussa aiemmin julkaistuja videoita aiheen käydessä uudestaan ajankohtaiseksi. Syksyllä 2023 keräsimme käyttäjäkokemuksia uudistetusta palvelusta saadaksemme vahvistusta tehtyjen muutosten toimivuudesta. Opettaja-haastatteluiden toisella kierroksella haastattelimme erityisesti S2-luokkien opettajia.

Messuilta rekrytoitu opettajakolmikko oli sopivan heterogeeninen joukko, jolta saatiin tietoa sekä palvelun nykyisestä käyttökokemuksesta sekä parannusehdotuksia. Joukkoon valikoitui sattumanvaraisesti palveluun kirjautuneet käyttäjät äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja sekä erityisopettaja, joka opettaa kaikkia aineita. Kolmantena haastateltavana oli maantiedon ja biologian opettaja, joka poimi Tripletistä uutisvideoita oppitunneilleen jopa päivittäin, mutta ei ollut haastatteluhetkellä vielä kirjautunut käyttäjäksi eikä näin ollen hyödyntänyt videoihin laadittuja tehtäviä ja visoja. Opettajia haastateltiin kahteen otteeseen ennen ja jälkeen edellä kuvatun uudistuksen videoneuvotteluyhteydellä.

Haastattelussa opettajilta kysyttiin Tripletin nykykäytöstä ja siihen liittyvistä tarpeista ja toiveista. Keskustelussa otettiin mukaan myös messukohtaamisissa heränneitä kehitysideoita ja palloiteltiin niitä käyttäjien kanssa. Haastatteluista nousseita havaintoja avataan seuraavassa luvussa.

Ensimmäinen haastattelukierros: Toiveena tekstitys ja ”suosikkinostot”

Yle Tripletin yleisösuhteesta pyritään kehittämään tiiviiksi houkuttelemalla opettajia käyttämään palvelua opetuksessaan usein. Miten temppeu tehdään? Palvelun pitää toimia mahdollisimman helposti ja tehokkaasti. Tripletin käynnistymisestä asti uutisvideo on ollut oppimateriaalituotannon lähtökohta. Matkan varrella palveluun on ehdotettu julkaistavaksi laajoja artikkeleita, testejä ja muuta Ylen tuottamaa kouluille sopivaa sisältöä, mutta video on edelleen keskiössä. Opettajat arvostavat formaattia yhä:

Yllättävästi edelleen video saa oppilaiden huomion. Opettajan puheenkin jälkeen [– –] että jotain tapahtuu muuta siellä edessä, niin se saa huomioon. (Äidinkielen opettaja)

Opettajia kiinnostavat palvelussa paitsi uutisvideot, myös aiheet, jotka toistuvat vuodesta toiseen oppitunneilla:

Kyllä se on usein se ajankohtaisuus, että tässä koulumaailmassa tosiaan on joka vuosi ajankohtainen aina se Minna Canthin päivä ja Agricolan päivä ja näin. Kyllä ne on ehdottomasti sellaisia, joita kannattaa nostaa siihen. (Äidinkielen opettaja)

Tähän asti opettajat ovat joko etsineet haluttua teemaa käsittelevän videon hakutoiminnolla noin 5 000 videon joukosta tai napanneet sen omasta kirjautuneen käyttäjän kansioista valmiiksi tallennettuna. Kaikki eivät kuitenkaan luo omia kansioitaan tai kirjanmerkkejään ja osa opettajista käyttää Yle Tripletiä kirjautumatta pelkkänä videokatalogina, joten tuoreimpien uutisten lisäksi kannattaisi nostaa sivuston yläosaan näkyville ajankohtaan sopivia klippejä.

Yksi ratkaisuehdotus nousi opettajien haastatteluissa ylitse muiden. Jos uutisklippejä voisi tekstittää, niistä olisi enemmän hyötyä sekä erilaisille oppijoille että S2-oppijoille. Kaikki palvelun videot eivät taivu sellaisenaan vasta suomea oppiville, sillä uutiskieli voi olla joskus vaativaa.

Myös muut haastatellut näkivät tekstitysten tuoman potentiaalin. Tekstitys kannattaa opettajien kokemuksen mukaan tehdä erityisesti sellaisiin videoihin, jotka ovat sisällöltään selkeitä ja tärkeitä yhteiskuntaan sopeutumisen näkökulmasta:

Jos sellaista niinku Suomen yhteiskuntaa siis tänne kotoutumiseen vaikuttavia asioita, niin niitä voisi tuoda selkeämmin vielä, koska musta tuntuu, että kotona ei osata ehkä tukea yhteiskuntaan mukaan. (Erityisopettaja)

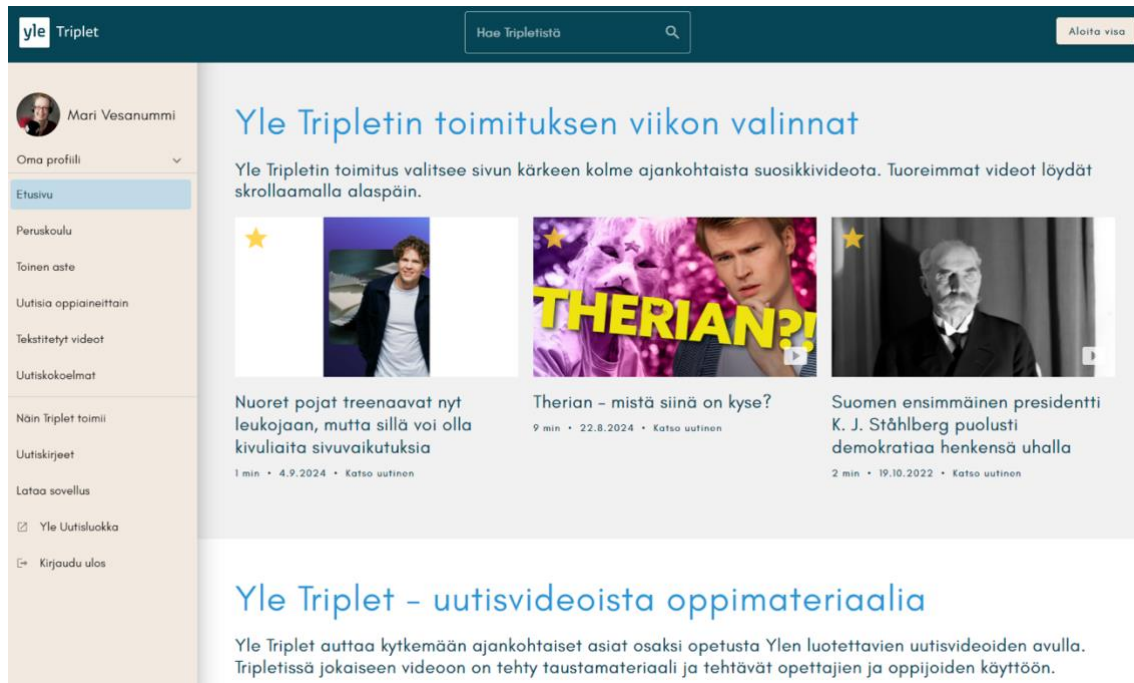
Opettajien kanssa keskusteltiin myös videoiden aihekirjosta, videoiden oheen kirjoitetuista artikkeleista ja niiden perään linkatuista nettiartikkeleista sekä videoiden otsikoinnista. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, että otsikko kertoisi heti mistä on kyse. Haasteena selkeän ja kaiken kattavan otsikon luomiseen on kuitenkin palvelun merkkirajoitus, joka mahdollistaa vain 100 merkin mittaiset otsakkeet. Opettajat eivät toivoneet klikkiotsikkoja, vaan mahdollisimman kuvaavia otsikkoja.

Ensimmäisen haastattelukierroksen selkeimmät muutostoiveet olivat tiivistetysti 1) tekstitysten lisääminen videoihin ja 2) aikaisemmin julkaistujen videoiden nostaminen takaisin ykkösriviin niiden teeman käydessä uudestaan ajankohtaisiksi. Nämä toiveet otettiin huomioon palvelun kehitystyössä.

Kaikki kolme haastateltua opettajaa lupautuivat uudistusten ”betakäyttäjiksi” sitten, kun kehitystyötä olisi tehty. Hyvin kehitetylle palvelulle löytyisi varmasti lisää potentiaalista käyttäjäkuntaa, sillä luokanopettajille teetetyin kyselyn mukaan vain 26 prosenttia vastaajista toteuttaa digitaalisissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa oppimista (Kulju ym. 2020).

Toinen haastattelukierros antoi tukea tehdyille muutoksille

Alkukesän 2023 aikana saimme yhteistyössä HundrEdin koodareiden ja Yle Uutislukan tiimin kanssa sovittua Yle Tripletin hienoiset muutokset. Päätimme luoda opettajapalautteen perusteella nostopaikan jo aiemmin julkaistuille mutta juuri nyt ajassa kiinni oleville videoille.

Kuva 1: Yle Tripletin etusivu yle.fi/triplet kehitystyön jälkeen (kuvankappaus sivulta 13.9.2024). Uudistuksen jälkeen ajankohtaisia aiemmin julkaistuja uutisvideoita saa tarjottua uudelleen palvelun kärkeen. Vasempaan valikkoon tehtiin myös selkeyttä lisääviä uudistuksia ja tekstitettyjä videoita voi selata omana osionaan.

Lisäksi teimme erikseen kokoelman ”tekstitetyt videot”, jotta niitä kaipaavat opettajat löytävät videot helposti. Palvelussa käytettyjä termejä myös selkeytettiin, esimerkiksi aiempaa ”sisältöä sinulle” muutettiin nettipalveluissa yleisempään ja sitä kautta ymmärrettävämpään muotoon ”oma profiili”. Kaikki palvelun termit tarkistettiin huolella, jotta mikään otsikko ei jäisi epäselväksi. Näin Triplet toimii -otsikon alle lisättiin opastusvideot palvelun keskeisimmistä toiminnoista. Parin minuutin mittaisilla videoilla pyrittiin varmistamaan, että palvelusta kiinnostunut käyttäjä saa siitä täyden hyödyn irti.

Betäkäyttäjiksi lupautuneet opettajat eivät huomanneet ilman johdattelua mitään todellista muutosta palvelussa. Muutamia kiittäviä kommentteja tuli toiminnallisuuksista, jotka olivat olemassa jo ennen muutosta. Mahdollisesti palveluun tuli haastattelun myötä kiinnitettyä eri tavalla huomiota. Toisaalta se, ettei uutuuksia osunut opettajille suoraan silmiin, on samalla myös kannustavaa:

Kun asiat toimii, ei siihen kiinnitä huomiota. (Maantiedon ja biologian opettaja)

Betäkäyttäjien kanssa käydyt keskustelut kuitenkin osoittivat, että tehdyt muutokset koettiin toimiviksi. Tekstitettyjä videoita kiiteltiin, S2-opiskelijoille hyödyt nähtiin ilmeisinä. Halusin vielä jututtaa useampaa S2-opettajaa kehitystyön jälkeen, jotta saisin vahvemman ymmärryksen uutisvideoiden käytön hyödyistä opetuksessa ja toivottujen

tekstityksien toimivuudesta. Kehitystyön kannalta heidän tarpeidensa kartoittaminen on tärkeää.

Lisähaastattelukierros S2-opettajien kanssa lisäsi ymmärrystä videoiden potentiaalista

Yle Tripletissä keskiössä on uutisvideo. Uudistusten jälkeen etsin vapaaehtoisia S2-opettajia haastateltavaksi mediakasvatuksesta uutisvideon ja uutisten avulla. Kuinka hyvin uutinen toimii kielenoppimisen ja mediakasvatuksen työkaluna? Voisimmeko vielä tehdä jotain Yle Tripletin kehitystyössä opettajien työn helpottamiseksi? Lupasin vastalahjaksi käytetystä ajasta perehdytyksen Yle Tripletiin eli ennakkovaatimuksena ei ollut palvelun aiempi käyttö. Halusin kuulla erityisesti videoiden tekstitysten toimivuudesta eikä tämä vaatinut Yle Tripletin aiempaa käyttöä.

Onnistuin tavoittamaan kaikkiaan viisi S2-opettajaa Tampereelta ja Helsingistä. Osalla Yle Triplet oli jo säännöllisessä käytössä. Loka–marraskuussa toteutetut noin puolen tunnin haastattelut toivat vahvistusta uutisen voimalle opetuksen työkaluna. Kehitystyölle saatiin myös kannustavaa palautetta. Kaikkiaan opettajat olivat hyvin samoilla linjoilla kuin seuraava S2-opettaja:

Uutiset on tietysti oppimisen kannalta semmonen tosi hedelmällinen aineisto ja lähde. (S2-opettaja A)

Sain vastauksia mediakasvatuksesta innostuneilta S2-opettajilta, joten suhtautuminen siihen oli jo lähtökohtaisesti myönteistä ja luontevaa. Ryhmittelen heidän vastauksiaan uutisvideoiden käytössä opetuksessa teemoittain alle. Viiden eri opettajan haastatteluista voidaan vetää seuraavia johtopäätöksiä:

1. Uutinen kiinnittää yhteiskuntaan

Jokaisen opettajan haastattelussa kävi ilmi, että uutisten käyttö S2-opetuksessa on tärkeää kotoutumisen näkökulmasta. Jos suomea toisena kielenä opiskeleva kuluttaa uutisia vain äidinkielellään, hän jää paitsi suomalaisen yhteiskunnan tapahtumista. S2-opettajan pyrkimys on saada opiskelijat kokemaan osallisuutta yhteisestä yhteiskunnastamme. Eräs opettaja nimesi uutiset ensisijaiseksi työkaluksi yhteiskuntaan juurruttamisessa.

Myös suomea äidinkielenään puhuvien oppilaiden kanssa uutisen arvo opetuksessa pätee: yhteiskuntaa on seurattava, jotta siitä voi esimerkiksi kirjoittaa koulussa aineita.

Maahanmuuttajia opettaessa huomaa, että olisi tarpeen, että he seuraisivat aikaansa ylipäätänsä, niin uutisvideot on ollut hyviä. Ja myös suomenkielisten lukiolaisten kanssa, kun ei ne oikein tahdo enää seurata. (S2-opettaja C)

Uutisten seuraaminen pelkästään ulkomaisista medioista voi aiheuttaa väärinkäsityksiä siitä, kuinka asioita hoidetaan Suomessa. Eräs opettaja muisteli korona-ajan rajoitusten eroja oppilaiden lähtömaiden ja Suomessa annettujen ohjeistusten välillä. Usein opettaja voi olla ainoa linkki suomalaiseen yhteiskuntaan, jolloin uutisten käsittelyn tärkeys korostuu:

Varsinkin heikolla kielitaidolla varustetut opiskelijat tarvitsevat sitä, että uutisia käsitellään luokassa. Heitä saattaa esimerkiksi pelottaa, koska he eivät ymmärrä, mitä Venäjän rajalla tapahtuu. Me käsitellään oikeasti nyt ajankohtaisia aiheita siellä luokassa, koska opettaja on monelle myös ainoa linkki Suomeen. Ainoa ihminen, kenet he tuntevat Suomesta. (S2-opettaja D)

2. Videot toimivat erilaisille oppijoille

Opettajien oma käsitys monilukutaidosta sisältää kirjoitettujen tekstien tulkinnan ohella myös audiovisuaaliset tekstit (Kulju ym. 2020). Video on formaattina haastattelujen S2-opettajien näkemysten mukaan vetävä ja toisaalta sen etenemistä on helppo seurata.

Lukemisesta ei voi olla koskaan varma. Mutta sitten kun panee videon pyörimään niin se on vähän niin kuin aivopesua. Ne ei voi paeta mihinkään. (S2-opettaja C)

Edeltävä kommentti lausuttiin haastattelussa nauraen, mutta tosissaan. Video muodostaa luokalle yhteisen jaetun kokemuksen. Kuvan ja äänen liitto, täydennettynä ohjelmatekstityksellä, auttaa monen tasoisia oppijoita sisäistämään aiheen paremmin. Yle Tripletissä on aika ajoin pohdittu myös Ylen tekstimuotoisten artikkelien laajempaa hyödyntämistä, mutta videoiden keskeisestä asemasta on haluttu pitää kiinni. Opettajahaastattelujen mukaan linjassa kannattaa pysyä.

3. Uutiset tarjoavat autenttista kieltä ja vaihtelua opetukseen

S2-opettajille uutisvideot tarjoavat elävällä kielellä toteutettua opetusmateriaalia. Lyhyet videot toimivat myös kuvitettuna kuullun ymmärtämisen materiaalina. Opettajahaastatteluissa kiiteltiin myös Ylen selkouutisia opetusmateriaalina suomea oppiville.

Uutiset tuovat paitsi monipuolisesti uutta sanastoa, myös jonkun muun puhujan kuin opettajan itsensä.

Se tuo sitä vaihtelua, mikä on hirmu tärkeätä, että he saa muutakin syötettä kun vaan mun äänen. (S2-opettaja A)

Uutisten käytön rajoitteena S2-ryhmillä on riittävä kielitaito. Uutiset voivat toimia myös jonkinasteisena motivaattorina kielen opiskeluun. Eräs S2-opettaja lupasi ryhmälleen tarttua uutisiin heti kun imperfekti on opeteltu. Uutisissa kerrotaan useimmiten mitä tapahtui hetki sitten, ei mitä tapahtuu parhaillaan.

4. Videoiden tekstitys mahdollistaa oppimista

Yle Tripletin kehityksessä yksi iso muutos oli lisätä tekstitettyjen videoiden lukumäärää ja eritellä ne selkeästi omaksi kokonaisuudekseen. Opettajat kuvasivat videon ja tekstin liiton hyötyjä opetuksessa näin:

Pystyy keskittymään paremmin kuin olisi pelkkä teksti. Parhaimmillaan se on tietysti näissä, mistä mä oon Tripletissa tykännyt, että kun on tekstiä ja on sitä videota, niin se toimii yksin hirveän hyvin. (S2-opettaja C)

No just tällöinen oppilas, että jos sillä on kuullun ymmärtäminen ja kielitaito vasta kehittymässä niin pystyy katsomaan vaikeampaa klippiä tai vaikeampaa lähetystä, että jos hänellä on siinä tekstitys tukena. Hän saa myös visuaalisesti niitä sanoja. (Opettaja H)

Haastatteluiden perusteella tekstityksen ja äänen yhdistelmä on auttanut myös erilaisia oppijoita omaksumaan uutisvideon aiheen syvällisemmin. Tekstityksestä on myös hyötyä saavutettavuuden kannalta. Tekstityksen lisäämistä videoihin pidettiin erittäin tervetulleena uudistuksena, sillä niiden katsottiin auttavan eritasoisia oppijoita ja suomea vasta opettelevia oppilaita. Uutisvideoiden ohjelmatekstitys .srt-formaatissa on Yle Tripletin kehitystyön myötä myös mahdollista ladata opettajan omalle koneelle. Tämä herätti opettajissa heti suurta innostusta, mitä en osannut ennakoida. Ladattavasta tekstityksestä voisi laatia opiskelijoille täydennystehtäviä ja haastatteluissa ideoitiiin jopa uutiskaraokea S2-ryhmille.

Mediakasvatusta uutisvideoilla jatkossakin

Yle Tripletin peruseriaatteesta ”luoda uutisvideoista oppimateriaalia” käytiin kehitystyön aikana opettajien kanssa tiivistä keskustelua. Nimenomaan uutiset mediakasvatuksen työkaluna on Yle Tripletin käytön vahva puoltaja. Samalla kun opetuksen saa pidettyä ajankohtaisena ja sidottua oppilaan ympäröivään yhteiskuntaan, pääsee opettaja opastamaan nuorta myös mediamaailmaan ja harjaannuttamaan oppilaan medialukutaitoa. Journalistiset sisällöt avaavat ajatuksia siitä, miten luotettavat uutiset syntyvät ja miten erottaa fakta fiktiosta. Tämä pätee kaikenlaisiin oppijoihin.

Ylipäättään Yle Tripletin käyttöä perusteltiin sekä mahdollisuudella antaa nuorille kyky ymmärtää journalistista mediaa että uutisten yhteiskunnallisella merkityksellä. Uutisvideoiden käyttö opetuksessa voi havahduttaa nuoren osaksi yhteiskuntaa. Eräs opettaja kuvaili Yle Tripletiä hyväksi työkaluksi ”tartuttaa” opiskelija maailman tapahtumiin ja saada hänet kiinnostumaan ympärillä olevista asioista.

Samaan havaintoon tulivat Kristy Corser, Michael Dezuanni ja Tanya Notley (2022) tutkiessaan, kuinka uutismedialukutaitoa opetetaan australialaisissa kouluissa: uutisten käyttö medialukutaidon välineenä voi lisätä nuoren kiinnostusta uutisiin, mikä puolestaan lisää kiinnostusta paikallisiin ja maailmanlaajuisiin tapahtumiin ja siten tukee osallisuutta yhteiskunnassa.

Yle Tripletin kehityksen kannalta olennaista on pitää uutisvideot palvelun ytimessä ja hioa tarjoilua eteenpäin opettajien suuntaan. Markkinointia pitää lisätä, jotta tunnettuus opettajien parissa kasvaa. Oppituntien suunnitteluun ja tehtävien valmisteluun on rajallisesti aikaa, joten helppokäyttöinen uutisvideopalvelu kiinnostanee ainakin mediakasvatuksesta innostuneita. Monilukutaidon vaateiden kasvaessa jokaisen opettajan pitäisi olla kiinnostunut myös medialukutaidosta. Yle

Triplet -palvelun konsepti on nyt kunnossa, joten medialukutaidon harjaannuttamisen helppoudesta on ilo kertoa myös uusille opettajille.

Kehitystyön teknisten ja käytännön yksityiskohtien ohella heräsi havahtuminen siihen, kuinka harvalla opettajalle Yle Triplet oli jo entuudestaan tuttu palvelu. Jokainen kehitystyötä varten haastateltu opettaja, jolle Yle Triplet oli uusi tuttavuus, innostui palvelusta. He ihmettelivät, miten eivät olleet kuulleet Tripletistä aiemmin. Yle Triplet toimii ainoastaan opettajien kautta, eikä sen ole tarkoituskaan olla opiskelijan työkalu. Siksi opettajien tavoittaminen on erityisen tärkeää. Palvelun tunnetuksi tekemiseen täytyy panostaa jatkossa entistä enemmän.

Kilpailu opettajien ajasta on kovaa, sillä tarjontaa materiaalista koulutyön tueksi on paljon. Yle Tripletin asema koululaisten medialukutaidon kehittäjänä sekä yhteiskunnallisiin asioihin innostajana voisi vahvistua panostamalla sekä markkinointiin että laajaan verkostoitumiseen. Yhteistyö koulujen ja mediakasvatuksen ammattilaisten kanssa tuo kaikille hyvää, sillä tavoitteet ovat yhteiset.

Kiitokset

Kiitän yliopisto-opettaja Jari Väliiverrosta sekä Media & viestintä -lehden toimitusta hyödyllisistä huomioista ja ehdotuksista artikkelin kehittämiseksi.

Kirjallisuus

- Corser, Kristy, Michael Dezuanni ja Tanya Notley. 2022. "How news media literacy is taught in Australian classrooms." *The Australian Educational Researcher* 49: 761–777.
<https://doi.org/10.1007/s13384-021-00457-5>
- Finlex. 2022. Laki Yleisradio Oy:stä. Luettu 28.6.2024.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>.
- Henriksson, Rita ja Henna Kallio-Kangas. 2023. Luokanopettajien käsityksiä ajankohtaisesta mediakasvatuksesta perusopetuksessa. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202303072044>.
- Jaakkola, Maarit. 2022. "Journalists as Media Educators: Journalistic Media Education as Inclusive Boundary Work." *Journalism Practice* 16 (6): 1265–1285.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1844040>
- Kantar Media. 2024. *Nuoret ja uutis mediasuhde*. Raportti. Luettu 28.6.2024.
<https://www.uutismediat.fi/wp-content/uploads/2024/01/ul-nuoret-ja-uutismediasuhde-tutkimus-2024-keskeiset-tulokset.pdf>.
- Koski, Jukka. 2015. Uusi mobiilisovellus muuttaa Ylen tv-uutiset opetusmateriaaliksi. Yle.fi 31.8.2015. Luettu 28.6.2024. <https://yle.fi/a/3-8268343>.
- Kulju, Pirjo, Reijo Kupiainen ja Mari Pienimäki. 2020. *Raportti luokanopettajien käsityksistä monilukutaidosta 2019*. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 2/2020. Helsinki: KAVI. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1762-1>.
- Muratova, Nozima, Alton Grizzle ja Dilfuza Mirzakhmedova. 2019. *Media and Information Literacy in Journalism: A Handbook for Journalists and Journalism Educators*. Unesco Publication Series. Tashkent: Baktria Press.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374920>.
- OPH. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. Luettu 28.6.2024.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Vesanummi, Mari ja Jukka Koski. 2023. Tämä on Yle Uutisluokka. Yle.fi 11.12.2023. Luettu 28.6.2024. <https://yle.fi/a/74-20011176>.

Yeoman, Fran ja Kate Morris. 2023. "The Place of Media Organisations in the Drive for Post-pandemic News Literacy." *Journalism Practice* (online ahead of print). <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2169186>

Kirjoittaja

Mari Vesanummi, FM, tuottaja

Mari Vesanummi on Yle Uutisluokan tuottaja, jonka toimenkuvaan sisältyy mediakasvatuksellisen sisällön tuottaminen uutisjournalismin avulla. Hän on aikaisemmin työskennellyt toimittajana Yle Pirkanmaan toimituksessa (2004–2022). Artikkelin on syntynyt osana Tampereen yliopiston Journalistinen yleisötyö digiympäristössä -opintokokonaisuutta, jossa Vesanummi oli mukana työelämäosallistujana.